

Bölüm 2

TÜRKİYE'DE MAKRO İHTİYATİ POLİTİKALAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*

Emrah DOĞAN¹
Muharrem AFŞAR²

1. GİRİŞ

Günümüzde yaşanan hızlı küreselleşme sürecinin, ekonomi politikalarında yol açtığı değişimler, çoğu gelişmekte ülkeler gibi Türkiye ekonomisine de yansımıştır. Bu yansımaya neticesinde, finansal sistemde oluşabilecek ve yayılabilecek sistemik risklere karşı politika geliştirme ihtiyacı doğmuştur. Bu politikaların oluşturulmasında, küresel risk düzeyinde gözlenen hızlı değişimlerin, Türkiye ekonomisine yansımaları büyük oranda etkili olmuştur. Bu çerçevede, 2010 yılından itibaren ağırlıklı olarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ekseninde olmak üzere, finansal sistemdeki istikrarın sürdürülebilirliğini sağlamak adına politikalar tasarlanmaya başlamıştır. Bu tasarlanan politikaların temelini, sistematik açıkları sınırlamak için tasarlanan politikalar şeklinde ifade edilebilecek makro ihtiyati politikalar oluşturmuştur.

Finansal kırılğan yapıyı öngörebilen ve alınacak tedbirlerle çözebilen analitik çerçevenin eksikliği, aşırı riskli finansal varlıklardan kaynaklanan sistemsel risk oluşumlarını anlamlandırmada görülen eksiklikler, makro ihtiyati politika ihtiyacını ortaya çıkaran başlıca sebepler olmuştur. Bu bağlamda sistemsel düzeyde oluşabilecek ya da oluşan risk oluşumlarını önlemeye imkan tanıyan esnek bir politika tasarlanması, bu politikaların oluşturulmasında ilk adımı oluşturmuştur. Bu doğrultuda eksikliklerin giderilerek, ulusal ve küresel kaynaklı finansal istikrarı bozucu tüm sistemik risklerin tespit edilmesi, sistemsel riski önleyici düzenleme

* Bu çalışma Emrah Doğan'ın Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 1603E096 proje numarasıyla desteklenen ve 25.01.2019 tarihinde Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalında kabul edilen "Türkiye'de Para ve Makro İhtiyati Politikaların Etkileşimi" başlıklı Doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve İdari Bil. Fak., Uluslararası Ticaret (İngilizce) Bölümü, E-mail: emdogan@gelisim.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9870-5719

² Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fak., İktisat Bölümü, E-mail: mafsar@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4071-9330

Finansal risklerin izlenmesi ve finansal istikrarı sağlama görevi dinamik bir hedefleme gerektirdiğinden, uygulanan makro ihtiyati politikaların sürekli izlenmesi ve makro ekonomik konjonktüre göre sürekli uyarlanabilen esnek bir yapıda olması gerekmektedir. Bunun da makro ölçüde finansal riskleri finansal sistemin tümü için gözetilen güçlü bir kurumsal yapının varlığı halinde gerçekleşmesi daha olası gözükmektedir. Türkiye'nin makro ihtiyati politikalara ilişkin deneyimlerinin de gösterdiği üzere, TCMB ve BDDK koordinasyonunda yürütülen makro ihtiyati politikalar bu boşluğu kısmen de olsa doldurmayı başarmaktadır. Bununla birlikte; finansal istikrar sağlama, iktisadi ve finansal sistemdeki gelişmeler karşısında, alternatif politika araçlarının geliştirilmesinden sorumlu bir kurumsal makro ihtiyati yapının mevcut olmaması, makro ihtiyati politika araçlarının etkinliğini sınırlandırmaktadır. Bu sınırlılığın kaldırılması adına, özellikle mevcut kurumsal yapılanmada politika önerileri dışında yetkisi bulunmayan Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi'ne finansal istikrarı makro bir perspektifle gözetilen makro ihtiyati politika otoritesi yetkisi verilebilir. Böyle bir yapılanma ile para politikasının fiyat istikrarını amaçlaması, makro ihtiyati politikanın da finansal istikrarı hedeflenmesi sağlanacaktır. Bu iki politika arasındaki koordinasyonun artırılarak sürdürülmesi durumunda, aralarındaki etkileşim birbirlerini güçlendirecek yönde olacaktır.

Genel olarak çalışmada ele alındığı üzere, Türkiye'nin makro ihtiyati politika tecrübeleri, ekonominin dışsal şoklara karşı direncini artırdığını göstermektedir. Buna ilaveten, sermaye akımlarının oynaklığının azaltılması suretiyle, finansal döngüler yumuşatılmaktadır. Bu da ekonomik aktivitenin sermaye akımlarına olan duyarlılığını azaltarak, makro ihtiyati politikaların ekonominin dengeleme sürecine önemli ölçüde katkı sağladığını göstermektedir.

Makro ihtiyati politikaların finansal istikrar hedefi gerçekleştirilmesinde, para politikası hedefinin finansal istikrara yönelik kaygıları ile göz önünde tutularak bir fayda-maliyet analizi yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda, özellikle para politikasının makro ihtiyati tedbirlerle etkileşimi dikkate alınarak, makroekonomik ve finansal değişkenler üzerinde etkisinin belirlenerek politikaların uygulanması büyük öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

- Aslaner, O., Ciplak, U., Kara, H., & Küçükşaraç, D. (2015), Reserve options mechanism: does it work as an automatic stabilizer?. *Central Bank Review*, 15(1), 1-18.
- Başçı, E., & Kara, H. (2011), Finansal istikrar ve para politikası. *İktisat İşletme ve Finans*, 26(302), 9-25.
- BCBS (2010), Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer. <https://www.bis.org/publ/bcbs187.pdf> (Erişim Tarihi: 12.04.2018).

- BDDK (2015), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı. https://www.bddk.org.tr/web-sitesi/turkce/Duyurular/BDDK_Kurul_Kararlari/147716602.pdf (Erişim Tarihi: 12.10.2017).
- Binici, M., & Köksal, B. (2012), Kaldıraç ve ,döngüsellik. *TCMB Ekonomi Notları* ,11, 1-9.
- Çetin, M. (2016). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) para politikası uygulamalarının gelişimi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(14), 67-101.
- Eroğlu, N. (2016), Türkiye’de zorunlu karşılıklar ve tüketici kredileri: Ekonometrik bir model dene-mesi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 38(2), 63-86.
- Hannoun, H. (2010), Towards a global financial stability framework. Speech at the 45th SEA-CEN Governors’ Conference, Siem Reap province, Cambodia. <http://www.bis.org/speeches/sp100303.pdf> (Erişim Tarihi: 19.09.2017).
- Jácome, L. I., & Mitra, S. (2015), LTV and DTI Limits—Going Granular. *IMF Working Paper*, 154, 1-41.
- Jeanne, O., & Korinek, A. (2010), Excessive volatility in capital flows: A pigouvian taxation approa-ch. *American Economic Review*, 100(2), 403-07.
- Kara, H. (2012), Küresel kriz sonrası para politikası. *TCMB Çalışma Tebliği*, 1217, 1-25.
- Kara, A. H. (2016), Turkey’s experience with macroprudential policy. *BIS Paper*, 86q, 123-139.
- Kartal, M. T., Yüksel, S., & Zengin, S. (2017), Türk bankacılık sektöründeki kar dağıtım kısıtlamala-rının yatırımcıların kararları üzerindeki etkileri. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 38-51.
- Küçüksaraç, D., & Özel, Ö. (2012), Rezerv Opsiyonu Mekanizması ve optimal rezerv opsiyonu katsa-yılarının hesaplanması. *Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Çalışma Tebliği*. No: 12/32, 1-31.
- Mendoza, M. E. G., & Bianchi, J. (2011), Overborrowing, financial crises and ‘Macro-Prudential’Po-licy?. *International Monetary Fund*, 11-24.
- Ünalınış, D., & Ünalınış, İ. (2015), Zorunlu karşılıklara faiz ödenmesi. *TCMB Ekonomi Notları*, 2015(1), 1-12.
- TCMB (2012), 2013 yılı para ve kur politikası (http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/dd7d-b5e0-47ae-41ed-bd2d-d885768ad782/Baskan_ParaPol13.pdf?MOD=AJPERES&CACHEI-D=ROOTWORKSPACE-dd7db5e0-47ae-41ed-bd2d-d885768ad782-m3fB7u3).
- TCMB (2013), Finansal İstikrar Raporu, 13, 1-116 http://tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/fcd6bb02-22b2-47f9-95fb-16a667b7860c/Fir_TamMetin16.pdf?MOD=AJPERES&CACHEI-D=ROOTWORKSPACE-fcd6bb02-22b2-47f9-95fb-16a667b7860c-m3fBb-e (Erişim Tarihi: 02.06.2018).
- Tüzün, O. & Kahyaoğlu H. (2015), Makro ihtiyatı para politikası amacı olarak finansal istikrar: Tür-kiye üzerine bir uygulama. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*. 52(603), 25-45.
- Yayla ,M. B. Sakarya & N. Savran (2014), Makro ihtiyatlı politikalar ve Türkiye uygulaması, Yayım-lanmamış Çalışma Tebliği. Ankara: BDDK.